

The Unique Permission to Ask "Eikhah" on Tish'ah be-Av

Kinot are different from *piyutim*, or liturgical poetry. *Piyutim* were composed for two reasons. First, to teach people. On Pesah we recite *piyutim* about *harnetz* and *matzah*, the *seder*, and similar topics. It was impossible for us to teach without the *piyutim* because the government did not allow us to do so more directly. Second, *piyutim* enable us to express our praise and thanksgiving, *hallei ve-hoda'ah*, to *Ha-Kadosh Barukh Hu*.

By contrast, *Kinot* are made up of questions and complaints. *Eikhah* means "how" or "why". "How is it possible?" "How could you have done it?" "Why did you do it?" "I don't understand." But this raises a very serious question. What right do we have to say *Kinot*, to ask and to complain? Normally, the rule is to the contrary; we are not allowed to ask such questions. On any other day, if, God forbid, disaster strikes, the law is that a Jew cannot ask *eikhah*, "why." The very question of *eikhah* is intolerable. Who am I to ask *Ha-Kadosh Barukh Hu* to explain anything to me? What do you mean, "how" or "why?" Who are you to understand? What allows you to be so bold? What right do you have to address yourself to *Ha-Kadosh Barukh Hu* this way? "*Kakh alah be-mashavach lefanai*" (*Menachot* 29b), says the Gemara in the name of God. This is My will, and that is all! In situations of distress, we never ask questions of *Ha-Kadosh Barukh Hu*. If someone, God forbid, loses a member of his family, he does not rend his garments with the word *eikhah*. On the contrary, when a Jew finds himself in a catastrophic situation, he says, "Blessed be . . . the true Judge" (*Berachot* 54a). He acknowledges that the judgment of *Ha-Kadosh Barukh Hu* is true and just, and that is all. He says "I sinned," and immediately recites the *Vidduy*. Normally our words do not consist of questions but of *vidduyim*, confessions. We say, "*Al het she-hata'nu*," [We ask forgiveness] "for the sin we have committed," and nothing more.

is the characteristic word of *Kinot*. The mitzvah of *Kinot* is to ask *eikhah*, to do something that is normally forbidden. There is no *Vidduy* on Tish'ah be-Av, there is no *Tahanun*. Tish'ah be-Av is a day of complaining. On Tish'ah be-Av, Jewish law simply relieves the Jew of saying *Vidduy* and tells him, "Go on with your complaints." *Ha-Kadosh Barukh Hu* wants it and permits it. And not only is permission granted, but *Ha-Kadosh Barukh Hu* actually requires this of *Keneset Yisrael*. We are required to ask "How is this possible?" The entire Book of *Eikhah* revolves around questions that we would not be permitted to address to the Almighty in times of *avelut hadashah*.

But why is today different? Why are we allowed to do something today that is prohibited to us every other day of the year? Our right to ask on Tish'ah be-Av comes from the precedent set for us by Jeremiah. A special license is granted *Keneset Yisrael* that allows them to ask *eikhah* on Tish'ah be-Av because Jeremiah wrote a book in the biblical canon that begins with the word *eikhah*. *Sefer Eikhah* is not the introduction to the *Kinot*, it is *kinot*. In fact, *Sefer Eikhah* is known not as *Megillat Eikhah* but as *Megillat Kinot* or *Sefer Kinot*. The first *sefer ha-kinot* was *Eikhah*. If Jeremiah had not written the Book of *Eikhah* with divine inspiration, we would have been enjoined from asking the question *eikhah*. We cannot just ask questions and say *kinot* on our own; we have to begin by first reciting the *kinot* that were said prophetically and committed to writing. Since Jeremiah asked *eikhah* and *Ha-Kadosh Barukh Hu* did not reject it, we have a right to ask *eikhah*. In fact, many *kinot* revolve around a word in *Eikhah*. They have to do so, for otherwise we would be prohibited from reciting them.

That is why we do not say *Kinot* right after *Ma'ariv* on the night of Tish'ah be-Av. The right to say *Kinot* is established only by reading the Book of *Eikhah* first. And that is why there is no interruption then between the Book of *Eikhah* and the *Kinot*. The *Kinot* we recite are simply a continuation of the

התאחדות

You will ask me: What is the fulfillment, the *kijyum*, of read-

[illegible][illegible]

Case :

604

22

1. 1990-1991
 2. 1991-1992
 3. 1992-1993
 4. 1993-1994
 5. 1994-1995
 6. 1995-1996
 7. 1996-1997
 8. 1997-1998
 9. 1998-1999
 10. 1999-2000
 11. 2000-2001
 12. 2001-2002
 13. 2002-2003
 14. 2003-2004
 15. 2004-2005
 16. 2005-2006
 17. 2006-2007
 18. 2007-2008
 19. 2008-2009
 20. 2009-2010
 21. 2010-2011
 22. 2011-2012
 23. 2012-2013
 24. 2013-2014
 25. 2014-2015
 26. 2015-2016
 27. 2016-2017
 28. 2017-2018
 29. 2018-2019
 30. 2019-2020
 31. 2020-2021
 32. 2021-2022
 33. 2022-2023
 34. 2023-2024
 35. 2024-2025
 36. 2025-2026
 37. 2026-2027
 38. 2027-2028
 39. 2028-2029
 40. 2029-2030
 41. 2030-2031
 42. 2031-2032
 43. 2032-2033
 44. 2033-2034
 45. 2034-2035
 46. 2035-2036
 47. 2036-2037
 48. 2037-2038
 49. 2038-2039
 50. 2039-2040
 51. 2040-2041
 52. 2041-2042
 53. 2042-2043
 54. 2043-2044
 55. 2044-2045
 56. 2045-2046
 57. 2046-2047
 58. 2047-2048
 59. 2048-2049
 60. 2049-2050
 61. 2050-2051
 62. 2051-2052
 63. 2052-2053
 64. 2053-2054
 65. 2054-2055
 66. 2055-2056
 67. 2056-2057
 68. 2057-2058
 69. 2058-2059
 70. 2059-2060
 71. 2060-2061
 72. 2061-2062
 73. 2062-2063
 74. 2063-2064
 75. 2064-2065
 76. 2065-2066
 77. 2066-2067
 78. 2067-2068
 79. 2068-2069
 80. 2069-2070
 81. 2070-2071
 82. 2071-2072
 83. 2072-2073
 84. 2073-2074
 85. 2074-2075
 86. 2075-2076
 87. 2076-2077
 88. 2077-2078
 89. 2078-2079
 90. 2079-2080
 91. 2080-2081
 92. 2081-2082
 93. 2082-2083
 94. 2083-2084
 95. 2084-2085
 96. 2085-2086
 97. 2086-2087
 98. 2087-2088
 99. 2088-2089
 100. 2089-2090
 101. 2090-2091
 102. 2091-2092
 103. 2092-2093
 104. 2093-2094
 105. 2094-2095
 106. 2095-2096
 107. 2096-2097
 108. 2097-2098
 109. 2098-2099
 110. 2099-2100
 111. 2100-2101
 112. 2101-2102
 113. 2102-2103
 114. 2103-2104
 115. 2104-2105
 116. 2105-2106
 117. 2106-2107
 118. 2107-2108
 119. 2108-2109
 120. 2109-2110
 121. 2110-2111
 122. 2111-2112
 123. 2112-2113
 124. 2113-2114
 125. 2114-2115
 126. 2115-2116
 127. 2116-2117
 128. 2117-2118
 129. 2118-2119
 130. 2119-2120
 131. 2120-2121
 132. 2121-2122
 133. 2122-2123
 134. 2123-2124
 135. 2124-2125
 136. 2125-2126
 137. 2126-2127
 138. 2127-2128
 139. 2128-2129
 140. 2129-2130
 141. 2130-2131
 142. 2131-2132
 143. 2132-2133
 144. 2133-2134
 145. 2134-2135
 146. 2135-2136
 147. 2136-2137
 148. 2137-2138
 149. 2138-2139
 150. 2139-2140
 151. 2140-2141
 152. 2141-2142
 153. 2142-2143
 154. 2143-2144
 155. 2144-2145
 156. 2145-2146
 157. 2146-2147
 158. 2147-2148
 159. 2148-2149
 160. 2149-2150
 161. 2150-2151
 162. 2151-2152
 163. 2152-2153
 164. 2153-2154
 165. 2154-2155
 166. 2155-2156
 167. 2156-2157
 168. 2157-2158
 169. 2158-2159
 170. 2159-2160
 171. 2160-2161
 172. 2161-2162
 173. 2162-2163
 174. 2163-2164
 175. 2164-2165
 176. 2165-2166
 177. 2166-2167
 178. 2167-2168
 179. 2168-2169
 180. 2169-2170
 181. 2170-2171
 182. 2171-2172
 183. 2172-2173
 184. 2173-2174
 185. 2174-2175
 186. 2175-2176
 187. 2176-2177
 188. 2177-2178
 189. 2178-2179
 190. 2179-2180
 191. 2180-2181
 192. 2181-2182
 193. 2182-2183
 194. 2183-2184
 195. 2184-2185
 196. 2185-2186
 197. 2186-2187
 198. 2187-2188
 199. 2188-2189
 200. 2189-2190
 201. 2190-2191
 202. 2191-2192
 203. 2192-2193
 204. 2193-2194
 205. 2194-2195
 206. 2195-2196
 207. 2196-2197
 208. 2197-2198
 209. 2198-2199
 210. 2199-2200
 211. 2200-2201
 212. 2201-2202
 213. 2202-2203
 214. 2203-2204
 215. 2204-2205
 216. 2205-2206
 217. 2206-2207
 218. 2207-2208
 219. 2208-2209
 220. 2209-2210
 221. 2210-2211

ללא תשלום

known to two persons

(1920) 17277

[illegible]

החוק החדש על

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

[illegible]

(י'א'י'ן, 1479)

איש החלכה — גלי ונסתר

"והביא את קרבנו לפני ה'". התורה תאבה להתחדות האדם עם האלוהים. אל גברח ממנו, אלא יתענגע ויתנועע אליו, באופן אחר. אי אפשר להביא את הלכות עבודה שבמקדש. מפעם לפעם, אמרה תורה, יבוא האדם מול האלוהים ויעמוד לפניו. לא יפחד שמה יכוה מן האלוהים ויחדל להתקיים. אין מצאיות סופיות נכויות מן ההווה האלוהית האל-סופית. להיפך, מוסיפה היא חיל ואון ומוצאת את פדיונה מן הגלות האכסיסטיאלית. אם כן גם התפילה מתירה לאדם להתעצב נוכח ה'. אם הקרבן הוא קיום מצוה, גם התפילה היא מצוה עשה.

אין המאמר "תפילות" — אבות תיקונים" * סותר את המאמר השני "תפילות" — כנגד תמידין תיקונים" (ברכות כו, ב). הרמב"ם הביא את שתי הסברות, משלמות הנה הדדית; שניהם, התקדים ההיסטורי וגם חוק הפולחן שבמקדש, מצדיקים את התפילה. על לפיכך הקפידה החלכה על הרשמיות והסדר שבתפילה, על מטבע התפילה ונוסחתה, ואסרה את ההפקרות והשרירות בגשת האדם אל האלוהים. אלמלא המקראות המדברים על התפילה אי אפשר היה לאומרה. ולפיכך הבו דלא להוסיף עליה. מצינו כי התורה ציוותה להקריב קרבן תמיד פעמיים בכל יום, וגם התפילה, שהיא כנגד הקרבן, נקבעה על ידי אנשי כנסת הגדולה שחרית ומנחה. עריכת הנהיגו כנגד הקטרת איברים ופדרים על גבי המזבח. גם האבות התפללו בעונות אלן. אין רשות לאדם מישראל להוסיף על שלוש התפילות שהותקנו על ידי סופרי ישראל וחכמיו. אין לנו רשות לחבר תפילות חדשות. וכך נוסחה הלכה קבועה בתלמוד: "אמר ר' יהודה אמר שמואל: היה עומד בתפילה וזכר שהתפלל פוסק ואפילו באמצע" (ברכות כא, א). אסור לכפול אמירת תפילת חובה. פעם אחת דיה. מי שמוסיף הוא כמקריב שני תמידים יו. "אמר ר' חייא בר אבא אמר יוחנן: כל המאריך בתפילתו ומעייין בה סוף בא לידי כאב לב" (ברכות לב, ב). אין אנו בקיאים בסידור תפילת נדבה. לכך אין אנו מתפללים אותה עכשיו.

9 הלכות תפילה פרק א, הלכה ה; הלכות מלכים, פרק ט, הלכה א.
10 עיין ברכות כא, א ותוס' שם ד"ה רבי יוחנן; וברך אלפס, פרק תפילת השחר; רמב"ם, הלכות תפילה פרק א, הלכה י. תעין אורח חיים קצ, ד (הולאי שיוכל לכתוב בג' תפילות הקמעות ליום).

עיונות על התפילה

"וכלן כשמתנבאים אביריהן מדועזעין וכוח הנוף פשל ועשתותיהם מתטרפות וכו', כמו שנאמר באברהם: 'והנה אימה חשכה גדולה נופלת עלי', וכמו שנאמר בדניאל: 'והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח'" (הלכות יסודי התורה ז, ב).
אם כן תפילה זו מה טיבה? כל עצמה של התפילה כבששה ותחינה על צרכיו הפעוטים של האדם, כמו שהדגשנו, היא תמורה והיא נפלאה ממנו. היכול אדם למצוא מקום דריסת רגל בתוך הטרוסצנדנטיות של האלוהים ולהפיל לפניו עתירה על דברים בלתי חשובים?

מחשבת ההלכה עמלה הרבה כדי לתרץ שאלה זו ולמצוא היתר ורשות לבשר ודם לגשת אל יוצר. היתר זה מבוסס על שלוש אידיאות יסודיות ביהדות.

(א) כפי שנתבאר, התפילה היא צורך חיוני לאיש הדתי, אין הוא יכול לעצור במעמקי נפשו את ההגות ואת הרגשים, את הלבטים והתלאות, את עריגותיו וכיסופיו, את ייאושו ומרידותו, בקיצור — את כל העושר הרב הנוז בתודעתו הדתית. בליזמת הביטוי הליטורגי היא מן הנמנע. התפילה הכרחית היא. אי אפשר לדתיות רעננה וחיה להחזיק מעמד בלעדיה. כלומר התפילה מוצדקת היא. משום שאי אפשר להתקיים בלעדיה.

(ב) רבותינו החירו את התפילה לא רק משום העובדה כי אי אפשר לו לאדם להתקיים בלי תפילה, אלא גם מחמת נמוק אחר. יש לכך **תקדים** היסטורי. אנו מוצאים כי האבות, משה רבינו והנביאים, התנפלו לפני הקב"ה בתחינה, שוחחו עמזו כאשר ידבר איש אל רעהו, גילו לפניו את מצפוני לבם, והטריחוהו כביכול להזדקק לצרכיהם, טענו וגם תבעו. אם כן, יכולים אנו לסמוך על מנהגם של אבות האומה, שניגשו אל האלוהים והתרפקו עליו. אמנם, הפחד מחלחל, אבל העובדה ההיסטורית לא ניתנה לסילוף. תפילה היא מוסד ישר-נושן ביהדות, שמתלה עם עלות שחר האומה.

(ג) אנו מוצאים את הפולחן במקדש — הקרבת קרבנות כיסוד בהלכה. הבאת קרבן זהותית היא עם קירוב האדם לאלוהים:

8 ב"מ, משה ראה ודיבר את האלוהים לא מתוך בחלה וחרדה, אלא מתוך מנוחה הנפש. עיין שם ברמב"ם.

TRADITION 17:2 (1978): 77

A Tribute to the Rebbitzen of Talne

pass on? I admit that I am not able to define precisely the masoretic role of the Jewish mother. Only by circumscription I hope to be able to explain it. Permit me to draw upon my own experiences. I used to have long conversations with my mother. In fact, it was a monologue rather than a dialogue. She talked and I "happened" to overhear. What did she talk about? I must use an halakic term in order to answer this question: she talked *me-inyana de-yoma*. I used to watch her arranging the house in honor of a holiday. I used to see her recite prayers; I used to watch her recite the sidra every Friday night and I still remember the nostalgic tune. I learned from her very much.

Most of all I learned that Judaism expresses itself not only in formal compliance with the law but also in a living experience. She taught me that there is a flavor, a scent and warmth to *mitzvo*. I learned from her the most important thing in life — to feel the presence of the Almighty and the gentle pressure of His hand resting upon my frail shoulders. Without her teachings, which quite often were transmitted to me in silence, I would have grown up a soulless being, dry and insensitive.

The laws of Shabbat, for instance, were passed on to me by my father; they are a part of *musar avikha*. The Shabbat as a living entity, as a queen, was revealed to me by my mother; it is a part of *torat imekha*. The fathers *knew* much about the Shabbat; the mothers *lived* the Shabbat, experienced her presence, and perceived her beauty and splendor.

The fathers taught generations how to observe the Shabbat; mothers taught generations how to greet the Shabbat and how to enjoy her twenty-four hour presence.

Family Reunions, pp 114-15

Two Complementary Missions

There is a distinction between mother's and father's mission within the covenantal community, since they represent two different personalistic approaches. Father's teaching is basically of an intellectual nature. Judaism is to a great extent an intellectual discipline, a method, a system of thought, a hierarchy of values. In order to be acquainted with all these aspects, one must study, comprehend, acquire knowledge and be familiar at least with its basic principles. Let me confide: it is not too easy a task. The teaching must be strict, exact and conscientious. If the father cannot accomplish it all by himself, he must see to it that his child obtains the necessary instruction.

However, Judaism is not only an intellectual tradition but an experiential one as well. The Jew not only observed but experienced the Shabbat, the Jew experienced Rosh Hashana and Yom Kippur. He did not only recite prayers on those days. The seder was not just a ceremonial, but a great experiential event. There is beauty, grandeur, warmth, and tenderness to Judaism. All these qualities cannot be described in cognitive terms. One may behold them, feel them, sense them. It is impossible to provide one with a formal training in the experiential realm. Experiences are communicated not through the word but through steady contact, through association, through osmosis, through a tear or a smile, through dreamy eyes and soft melody, through the silence at twilight and the recital of *Shema*. All this is to be found in the maternal domain. The mother creates the mood; she is the artist who is responsible for the magnificence, solemnity and beauty. She tells the child of the great romance of Judaism. She somehow communicates to him the tremor, the heartbeat of Judaism, while playing, singing, laughing and crying.

Objectivity and Subjectivity

At this juncture, however, let us digress and examine the problem of objectivity and subjectivity in Judaism. This examination will provide us with the proper background against which to view the institution of marriage.

We know very well that Judaism has always demanded that the religious gesture, though steeped in the deepest strata of the human personality, must be objectified and crystallized in concrete physical deeds. There are two aspects to the religious gesture in Judaism: strict objective discipline and exalted subjective romance. Both are indispensable. For instance, the commandment of *Shema* requires, on the one hand, an inner act of surrender to the will of the Almighty. On the other hand, this subjective experience of submission must be translated into a physical act of reciting the *Shema*. The same is true of prayer. It consists of both experiencing the complete helplessness of man, his absolute dependence upon God, and the performance of the ritual of prayer, of reciting fixed texts. The Bible spoke of the commandment to love one's neighbor (Lev. 19:18). However, in Talmudic literature, emphasis was placed not only upon sentiment, but upon action, which is motivated by sentiment. The *Hoshen Mishpat*, the Jewish code of civil law, analyzes not human emotions but actual human relations. The problem of the *Hoshen Mishpat* is not what one feels toward the other, but how he acts toward him.

Judaism has always believed that wherever actions are fair and relations are just, whenever man is able to discipline himself and develop dignified behavioral patterns, the latter are always accompanied by corresponding worthy emotions. Feelings not manifesting themselves in deeds are volatile and transient; deeds not linked with inner experience are soulless and ritualistic. Both the subjective as well as the objective component are indispensable for the self-realization of the religious personality. Yet Halakhah lays emphasis upon actions rather than upon experiences, for it is confident that, while actions are capable of stirring the soul, exciting the imagination and firing the heart, feelings — no matter how noble and dignified, no matter how strong and violent — may exhaust themselves in an inner tempest without breaking through to the surface at all. Man, Halakhah has been teaching us, must first of all respond to the call of duty and act in accordance with Divine discipline.

Only then may he relive these acts of discipline as fascinating ideals and great experiences. The central dimension of Judaism is the *voluntas*, the will; God summons man to affirm the binding authority of the Divine norm. Only then does an inner relationship between God and man begin to bud and blossom. Judaism is first a discipline and second a romance.

For additional references to this theme in the works of Rabbi Soloveitchik, see "U-Bikashtem mi-Sham," in *Ish ha-Halakhah – Galuy ve-Nistar* (Jerusalem, 1979), 210-11, n. 19, and *Shiurim le-Zekher Abba Mari z"l*, vol. 2 (Jerusalem, 2002), 198-206 (regarding *avelut* and *simhat yom tov*; "Ra'ayonot al ha-Tefillah," in *Ish ha-Halakhah – Galuy ve-Nistar*, pp. 239-43; "Mah Dodekh mi-Dod," in *Divrei Hagut ve-Ha'arakhah* (Jerusalem, 1982), 79; "Pleitat Sofreihem," in *ibid.*, pp. 137-40; "Al Ahavat ha-Torah ve-Geulat Nefesh ha-Dor," originally published in *Ha-Doar* 39:27 (May 27, 1960):519, later reprinted in Pinhas Peli, ed., *Be-Sod ha-Yahid ve-ha-Yahad* (Jerusalem, 1976), 407-08, and in an abridged version printed in *Divrei Hashkafah* (Jerusalem, 1993), 243-44; "Zemanei ha-Teshuvah ve-Yihudam," in *Yemei Zikaron* (Jerusalem, 1989), 233; *The Halakhic Mind* (New York, 1986), 78-81, 85; "Kibbud u-Mora: The Honor and Fear of Parents," *Family Redeemed*, pp. 126-30; "Petition, Prayer and Crisis," in *Worship of the Heart*, pp. 13-19, 21; "Intention (Kavvanah) in Reading Shema and in Prayer," in *Worship of the Heart*, pp. 87-106; "Reflections on the Amidah," in *Worship of the Heart*, pp. 146-47; Aaron Rakeffet-Rothkoff, *The Rav*, vol. 2, pp. 147-48, 169-70, 175-80, 210-12; B. David Schreiber, *Sefer Nora'ot ha-Rav*, vol. 9 (1998), end; Pinhas Peli, *Al ha-Teshuvah* (Jerusalem, 1975), 40-41, 58 n.; Letter to Morris Laub, dated January 23, 1972, published in R. Nathaniel Helfgot, ed., *Community, Covenant and Commitment: Selected Letters and Communications by Rabbi Joseph B. Soloveitchik* (Jersey City, 2005), 337-38; Abraham R. Besdin, *Reflections of the Rav: Lessons in Jewish Thought* (Jerusalem, 1979), 143-44 on the sin of Korah, 163; Arnold Lustiger, *Before Hashem You Shall be Purified: Rabbi Joseph B. Soloveitchik on the Days of Awe* (Edison, 1998), 17-22.

Lonely Man of Faith (NY, 1992)
JOSEPH B. SOLOVEITCHIK

Prayer is basically an awareness of man finding himself in the presence of and addressing himself to his Maker, and to pray has one connotation only: to stand before God.* To be sure, this awareness has been objectified and crystallized in standardized, definitive texts whose recitation is obligatory. The total faith commitment tends always to transcend the frontiers of fleeting, amorphous subjectivity and to venture into the outside world of the well-formed, objective gesture. However, no matter how important this tendency on the part of the faith commitment is—and it is of enormous significance in the Halakhah, which constantly demands from man that he translate his inner life into external facticity—it remains unalterably true that the very essence of prayer is the covenantal experience of being together with and talking to God and that the concrete performance such as the recita-

*The fact that we commence the recital of the "Eighteen Benedictions" by addressing ourselves to the God of Abraham, Isaac, and Jacob is indicative of the covenantal relationship which, in the opinion of our sages, lies at the very root of prayer. The fact that prayer is founded upon the covenantal relationship is responsible for the omission of *Malkeb* (God's cosmic kinship or sovereignty) from the "Eighteen Benedictions." In order to avoid misunderstanding, I wish to add that the phrase *melekh ha-olam* (King of the universe) was eliminated from the basic benediction formula, while the term *melekh* (King) does appear in several places; vide Tosafot, *Berakhot* 40b sub *תח*.

•

עין שטעטל
גר שטח

[illegible]

—***—
רבות חטאל
ראה בעמוד הקודם

בבד רש"י: ספסל: שחן שחן
אחת נמקם שחן לספסל:
בב' אשכנזיה אל היכל קדש
ביראח. נמקם ילס: מצינ נמשה.
נמקם שחן נגדיו: עבד את ה'
ביראח. שחן שחן לו נמקם
עבדו שחן שחן נמקם:
נמקם ידיו שחן. נמקם נמלה
שחן שחן שחן לו שחן: נמלה

לד:

עין שמואל
בר שמואל

ט = פיר קיט סטל
 סטל סל י:
 סט נ פיר סט סל י
 סט סטן י:
 סט נ פיר סט סל י
 ווען סל ווערט
 פיר קל קל:
 י ווען פיר קל
 ווען י קל י:

[illegible]

דוד ה' היה שם
 משה סבסו י'
 דוד ה' היה שם
 משה סבסו י'
 דוד ה' היה שם
 משה סבסו י'
 דוד ה' היה שם
 משה סבסו י'

[illegible]

1. The first part of the document is a list of names and their corresponding page numbers. The names are: "1. The first part of the document is a list of names and their corresponding page numbers."

קטן כחן יד:
 זכר: מי שכל יד
 וזכר כל המעשה
 פנים מי קלל יד:
 יד וזכר פנים מי קלל
 וזכר מי קלל יד:

[illegible]

הדרן עלך אין עומדין

מרק רביעי

א. חמשה דברים מעכבין את החפלה אע"פ שהגיע
ומנה שחרת ידים וכיסוי הערות. ופירוש

מקום חפלה. הדברים הנעשים אותו. וכוונת הלה: ב "פירות דים כעד רוחן דיו במים עד הפק ואחר כך יתפלה. היה מנהג בדרך הדעת וכן חפלה ולא היה לו מים אם היה בית ובין המים ארכבה מילין שהם שמונה אלפים אמה הולך עד מקום המים (ו) ורוחץ ואחר כך יתפלה. היה בית ובין המים יותר על כן מקנה דיו בצורה ונאז בעפר או בקורה ומחפלה: ב כמה דברים אמורים. לפניו אבל אם היה מקום המים לאתרויו אין מחיבין אותו לחזור לאתרויו אלא עד מל^ג. אבל אם עבר בן המים יותר אינו חייב לחזור אלא מקנה דיו ומחפלה. כמה דברים אמורים שאינו מפורד לחפלה אלא דיו בלבד בשאר חפלות חזן מחפלה שחרית אבל שחרית רוחץ פניו דיו וחלי ואחר כך יתפלה. ולא היה רעק בן המים מקנה דיו בלבד ואחר כך יתפלה: פי' יכל המבאין (ו) ורוחץ יתפלה בלבד במתרחין ומחפלים אע"פ שאפשר להם לשבול ולעלות ממוטאמן אין המביאה מעכבת. וכו' בארע שערות חזקן שלא יקרא בעל קרי וזבלבד סבירי

אהבה. הלכות תפלה פ"ד

במה מלכות

31

דף כ' עניינים ודיוקן וכו'. מקו מ' נחמד (כ"ד). פיר מילת אי דליטא עם רבי בעסק
ותיקן ותמנע חמישי תהנה ותסתר בשלמו הרי אז מבין הדם יבין מה
לשון שכן לרשע:

[illegible][illegible]

יבֹלֵל לְהַעֲמִיד עֲנָוִים מִלֵּד לְאַחֲרֵי אַרְבַּע אֲמוֹת וּמִמָּחֹק
עַד שֶׁתִּכְבֹּל הַדָּחַת, וְאִם רָבַח כָּל הָעוֹלָמִים יִצְחָק

יג ויהי עשר בחדש ובר עד שיכלו
המים מן הים (ספ' י"ג)
והיה ימים אחדים ויהי חורבן ויבשו
המים ויהיו הים והבארות יבשות

[illegible]

למקום שפסקו. וזוהי שורה כדי לעמוד אה התפלה
 לראש: יד יובן המשחק מים שורה כי הילוך ר
 אבחר ואחר כי תפלה. ומהתחלה שורה אחר תפלה.
 כי הילוך ארבע אבחר ואחר כי משחק שפסקו
 דברי התפלה מצוי: מן "בנות הלב כיצד כל תפלה
 שאינה בכוחה וקאניה תפלה. ואם התפלה בלא כונה
 יד, וכן המושחן וכו'. מלי סוף קשה דבר
 נסמן כי תפלה נמשלה פתח כי היצר
 (כ"ז). ומדוע ידוע כי משחקו דברי המעלה
 מלי סוף ידועה מה משרה ס' מ' ר' למען
 נמשלה תפלה ודבר משרה משרה משרה משרה
 מן כונה תפלה כיצד וכו'. וזהו המעלה
 כי. קשה מלי המעלה (דף י"ז)

החזר ומתפלל בביתו. מזה רעו משובש וזה פרוץ אמור לו להתפלל עד שתישיב רעו. לפיכך הבא מן הידך הוא עין או מצד אמור לו להתפלל עד שתישיב רעו. אמר הכמים ישה שלשה ימים עד שינה ותתקד רעו ואח"כ תתפלל: מן כרד הא תבונה שיפה את לב אמר המושבות ודאק עוצו כאלו הא עומד לפני השכינה. לפיכך צריך לישיב מעט קודם ההפלה כדי לטון את לב ואחר כך תתפלל בנחת ובתנוונים ואל יעשה תפלתו כמי שהיה נשאר ומשליכו תוכל לו. לפיכך צריך לישיב מעט אחר התפלה

א סמריג טען ייט קוד לויס פ' זייכ צו: ב קוד פ' קינג סמריג עשן ייט: ג קוד פ' פנים סמריג טס: ד קוד פ' זילם סמריג טס: ה קוד פ' זיים סמריג טס: ווארד

לדתם מלכות

ישראל וכל הסגל שהלכו שמהם וזמרו עם כל אלה ששאו יחד לנשות בעמלם אבל
 עם ישר ישראל שגמלו שגמלו שגמלו יד לנשיאם ול מרחקם מהלכו שגמלו שגמלו

[illegible][illegible]

מרק עשירי

א מ' ישראל ולא כיון את לבו יחזור ויתפלל בכוונה. (ו) ואם כיון את לבו בברכה ראשונה שוב אינו צריך. מי שמעך באחת משלוש ברכות הראשונות תורו לראש. ואם מעך באחת משלוש ברכות אחרונות יחזור לעבודה. ואם מעך באחת מן האמצעיות (נ) חזר לתחלת ברכה ששעה בה ומשלים תפלתו על הסדר. וכן ש"צ שמעך כשהוא מתפלל בקול רם על דרך זו והוא

הלכות תפלה

ולפנין פנים התפלה כל הי"ט ברכות מעבדין. ורק כינה שמחון ומכיר מעשיו וידע שהוא פועל בתפלה אלא שאיט ידע פירוש הדברים שזה דין מסוים רק בתפלה לבד, הוספת דין כוונה. בזה הוא דאורייתא הסוגיא דברכות דף ל"ד מהפסלל לדרך שיכון לבו בכל הברכות ואם איט יכול לסוון אם לבו בטולס יכוון בלחח מהן. אר"ח אר"ם משום חד דני דני בלכות. ובאחמ דנס ברין כוונה מרי דינים יש בזה. חדא דין כוונה שמחון לפעוה המלוה והוי מדין כוונה של כל המלות דקירל מלות לריכות כוונה. וכוה אין חילוק בין ברכה ראשונה. לשאר התפלה. כיון דהוא דין הטוב בכל המלות. ושאר המלות דכל המלות כולם לריכה כוונה ולא מהני כוונה מקלחה הי' בתפלה דכוונה כולה לריכה כוונה. והוי ששם בן הרמב"ם דהא דנטיין שידע שהוא פועל בתפלה מעבד בכל התפלה כולה. והייט ממרי ספיו. חדא משום דבלא"כ הוי מתעסק. ועוד משום דין מלות לריכות כוונה. דתרווייהו מעבדי בכל התפלה. כמו בכל המלות. ורק בכוונה פירוש הדברים דהוא דין מסוים רק בתפלה בזה הוא דקירל דלא מעבד רק בברכה ראשונה דאבות ומכאור בהסוגיא דברכות דף ל"ד.

פ"ד הל"א ה' דברים מעבדין אם התפלה אפי"פ שהגיע ואנה וכו' וכוונה בלב וכו' כינר כל תפלה שאינה בכונה אינה תפלה ואם התפלה בלא כוונה חזר ומתפלל בכונה מלא דעתו משוכשת ולכו סרוד אסור לו להתפלל עד שחשיב דעתו פקל. מסמימת לשון הרמב"ם מכאור דין כוונה הוא פל כל התפלה שכל התפלה בכונה מעבדת בה, וקשה ממה שפסק הרמב"ם בפ"י קס"ו ו"ל מי שהתפלל ולא כיון אם לבו יחזור ומתפלל בכונה ואם כיון אם לבו בברכה ראשונה קוב איט לריך, ומכאור להדיא דהכוונה אינה מעבדת רק בברכה ראשונה, ול"ע.

ונראה לומר דמרי נוצר פוטת יש בתפלה, הלאה כוונה של פירוש הדברים, ויחדה הוא דין כוונה, וקנים פירוש שהוא פועל בתפלה לפני ד'. ומכאור דבריו פ"ד קס"ו ו"ל ומה היא הכוונה שישנה אם לבו מכל המעשיות ויראה עצמו כאלו פועל לפני השכינה. ונראה דכוונה זו אינה מדין כוונה רק שהוא מעט מעט בתפלה, ואם אין לבו פנוי ואיט חלה אם עצמו שפועל לפני ד' ומתפלל אין זו מעשה תפלה, והרי הוא בכלל מתעסק דאין זו דין מעשה. ופי"כ מעבדת כוונה זו בכל התפלה. דנחקוס שהי' מתעסק דיט בלא התפלל כלל. וכאלו דג מלות אלה. והלא רמז

הלכות תפלה

פ"ד הל"א. ה' דברים כו', ר"ח ונראה כו', וע"כ מעבדת כוונה זו בכל התפלה. כו'.

וזו דבר שאי אפשר דבשעה שמתעסק ונכו מהרבה דבר מן הדברים ודאי יש כאן היסח הדעת מכוונה שכתב הר"ם, וכבר אמרו ב"כ קס"ד ב' דעיון תפלה אין אדם נוטל מהן בכל יום, ואמרו נחזיק טיבוחא לרישא כמש"כ חר שם מהיר, ואפשר כוונה הגאון ז"ל בשעה שעומד להתפלל וכל התפלה סתמא בלשמה, ואי"כ לא שייך לדון אי סגי בלכות, ולו"ד בגאון ז"ל י"ל דהר"ם בפ"ד בעיקר התפלה איירי וענינה, אבל שיעור שחייבו חכמים לעבד פי"כ בפ"י, וכן בגמ' לא הניח צד דוכחא, ויש בדברי הר"ם העתק מאמרי חז"ל בהפגנת הכונה אבל אין כולם מעבדים, ואם עמד מחוץ הלכה שאינה פסוקה אינו חזר ומתפלל, וכן כו"כ, וכל אדם שעומד להתפלל לא שייך בו מתעסק דלעולם יש בו ידיעה ככה שהוא תפלה לפניו ית', אלא שאין לבו ער כל כך וידיעה קלושה סגי דיעבד, אלא שאינה רצוי ומקובלת כל כך.

חדושי

רבנו חיים הלוי

חדושים וביאורים על הרמב"ם

מא"ה

רבנו הגדול הגאון החסיד רבן ופארין של כל בני ישראל

מן רבנו חיים הלוי תוספתא סאלאוויציק

מלפני ר"ם מושיבא ונחלה דולאזין וחדש גבי דרם בעיר בריסק.

בתוספת

גליונות החזון איש